

De Parel van Brabant

Al bijna twintig jaar woon ik in het prachtige Oisterwijk, bijgenaamd de Parel van Brabant. Het dorp, met ruim twintigduizend inwoners, heeft zich in de afgelopen decennia ontwikkeld tot een soort Wassenaar met veel (gepensioneerde) bankiers, ondernemers, hoogleraren en andere bovenmodale lieden. Ondanks de hoge gemeentelijke inkomsten is het voor Oisterwijk jaar in jaar uit een probleem om de begroting sluitend te krijgen. De voornaamste reden voor deze begrotingsperikelen is het steeds maar toenemende aantal gemeenteambtenaren. Hierin staat Oisterwijk als gemeente niet alleen. In de periode 1997-2003 is het personeelsbestand van de Nederlandse gemeenten met zo'n 15 procent toegenomen. In totaal zijn er op dit moment ongeveer tweehonderdduizend personen werkzaam bij de gemeenten. Is de almaar uitdijende gemeentelijke bureaucratie een soort autonoom proces of is het een gevolg van het leggen van meer uitvoeringstaken op gemeentelijk niveau door de wetgever? Ik denk dat beide factoren een rol hierbij spelen. In ieder geval heeft de aanwas van het aantal gemeenteambtenaren in mijn eigen dorp in ieder geval niet geleid tot een beter voorzieningenniveau voor de burger. Mijn huisvuil wordt niet meer zoals vroeger wekelijks opgehaald, maar één keer in de twee weken en moeten netjes in de container worden aangeleverd. Anders wordt het niet meegenomen. Vuilnis van afwijkend formaat mag je zelf tegen betaling in de 'milieustraat' afleveren. Ook voor de gemeentelijke voorzieningen geldt de 'wet van de afnemende service'. De charmante en drukbezochte plaatselijke bibliotheek is verplaatst naar het nieuwe multifunctioneel centrum en weggestopt in een donkere hoek van dit gebouw. Op de plaats van de oude bibliotheek verrijzen nu nieuwbouwwoningen. Dit verschijnsel doet zich niet alleen in Oisterwijk voor, maar in vele Nederlandse gemeenten. Oude karakteristieke bibliotheken, schoolgebouwen, zwembaden worden niet meer gerenoveerd ('te duur'), maar vervangen door nieuwbouw op een goedkopere locatie aan de rand van het dorp. De dure grond in het centrum kan dan door de gemeente worden verkocht aan projectontwikkelaars, die daar dan dure appartementen of woningen kunnen bouwen. Deze trend gaat natuurlijk ten koste van de burger, die steeds minder en slechtere gemeentelijke voorzieningen voor zijn geld krijgt. Blijkbaar is de gemeenteraad, de vertegenwoordiger van de burger bij uitstek, niet in staat om aan deze trend van meer ambtenaren en minder voorzieningen weerstand te bieden. De gemeenteraad bestaat uit weliswaar gemotiveerde en welwillende parttimers, maar is niet bij machte om fulltimers als de burgemeester, wethouders en gemeenteambtenaren voldoende tegenspel te bieden. Als het aantal gemeenteambtenaren structureel toeneemt, de kwaliteit van de gemeentelijke voorzieningen terugloopt en de gemeentelijke begrotingen nauwelijks sluitend zijn te krijgen, dan is er toch iets mis met de gemeentelijke democratie in Nederland? Het onlangs ingevoerde dualisme in de gemeentepolitiek is een eerste, goede stap op de weg om de lokale democratie meer inhoud te geven, maar heeft nog zijn tijd nodig. Daarnaast moet de gemeenteraad meer middelen krijgen dan accountantsverklaringen en kritische noten van de provincie om de gemeentefinanciën kritisch te kunnen volgen en op tijd in te grijpen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een begrotingsbureau ten dienste van de gemeenteraad. Een andere vraag is of een rechtstreeks door de burgers gekozen burgemeester hierin verbetering kan brengen. Ik geloof dat een rechtstreeks gekozen burgemeester wel een noodzakelijke, maar niet een voldoende voorwaarde is om de

gemeentelijke democratie meer inhoud te geven. Het is dus te hopen dat de verschillende fracties in de Tweede Kamer de nieuwe minister van Bestuurlijke Vernieuwing, Alexander Pechtold (D66), een eerlijke kans geven om de rechtstreeks gekozen burgemeester nog dit decennium te realiseren. Het wordt hoog tijd om de gemeentepolitiek (verder) te professionaliseren. Wellicht dat wij dan nog eens afkomen van die bedroevend lage opkomstpercentages bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Sylvester Eijffinger is hoogleraar Financiële Economie aan de Universiteit van Tilburg.